

Список використаних джерел

1. Казаннікова О. В. Психологічна компетентність педагога / О.В. Казаннікова [Електронний ресурс] // Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education. – 2012. – Режим доступу : <http://sworld.com.ua/konfer29/1200.pdf>.
2. Марасанов Г.И. Методы моделирования и анализа ситуаций в социально-психологическом тренинге. [2-е изд., испр. и доп.] / Г.И.Марасанов. - Киров, 1995. - 152 с.
3. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи : Підручник [для студ. ВНЗ] / Л.Г. Подоляк, В.І Юрченко. [Вид. 2-е, доп. і перероб.] – К. : Каравела, 2011. – 360 с.
4. Програма розвитку психологічної компетентності педагогів та батьків Чернівецької області у 2014-2015 р. / Укладачі : Д. Д. Романовська, О.В.Ілащук, Боярин Л.В. Драпака А.В., Руда Г.В. – Чернівці, 2014. - 15 с.
5. Фопель К. Технология ведения тренинга. Теория и практика / Клаус Фопель; Пер с нем. - М. : Генезис, 2003. - 272 с.
6. Якубовська Н. Б. Використання тренінгів у підвищенні особистісно-професійної культури педагога. Методичний посібник / Ю.Р. Бойко, Н.Б. Якубовська. - Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2008. - 160 с.

УДК 378:373.2.011.3-051:37.016

Микуліна Антоніна Костянтинівна,
старший викладач кафедри теорії та методики дошкільної освіти,
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Розв'язання глобальних проблем сучасності – це спільна справа всього людства. Воно повинно розробити ефективні форми співтовариства, що дозволили б усім країнам діяти спільно, незважаючи на розбіжності в їхніх політичних, релігійних, етичних та інших світоглядних орієнтаціях. Для цього потрібно спиратися на певні базисні ціннісні орієнтири. Багато сучасних філософів справедливо вважають, що такими базисними орієнтирами є цінності гуманізму.

Гуманізація освіти передбачає: спільну для всього освітнього простору гуманістично-орієнтовану мету освіти; зміну змісту навчання у плані його гуманітаризації; загальний підхід до освіти як особистісно-діяльнісний; створення умов, спрямованих на розкриття і розвиток здібностей людини, її позитивну самореалізацію, в основі чого лежить повага до людини, віра в неї, створення умов, змісту, організації засобів її життєдіяльності, а також характер взаємодії з оточуючими людьми (С. Іванова) [2, с. 20].

Є. Адоньєв на основі порівняльного аналізу традиційної та гуманістичної парадигм освіти зробив висновок, що головною цінністю

гуманістичної парадигми освіти є учень із його інтересами, здібностями й індивідуально-особистісними характеристиками, здатний використовувати всі свої можливості задля власного та суспільного розвитку [1, с.13].

У педагогічній літературі зазначається, що реалізація гуманістичного підходу в навчанні передбачає дотримання певних вимог, зокрема таких:

1. Гуманізація освіти має бути спрямована не на формування особистості, а на створення умов для її розвитку на основі задоволення її базових потреб.

2. Технології навчання мають бути переорієнтовані на самонавчання та самовиховання. Відповідно до цього принципу, розвиток здібностей учнів пов'язують зі створенням умов для їх саморозвитку; при цьому завдання педагога – навчити учнів учитися самостійно, сформувані у них потребу в пізнанні навколишнього світу.

3. Організація навчально-виховного процесу повинно будуватися з урахуванням того, що людина (дитина) не є «незмінною величиною».

4. Гуманізація навчання передбачає створення умов для орієнтації поведінки учня на власні етичні норми й налаштування, тобто формування в нього внутрішньої потреби в самоконтролі.

5. Гуманізація освіти передбачає перехід від статистично-орієнтованих до особистісно-орієнтованих методів оцінювання сформованості особистісних властивостей і когнітивної сфери дитини.

6. Навчання й виховання мають бути орієнтованими на розвиток учнів відповідно до певних соціокультурних нормативів, які повинні формуватися з урахуванням конкретно історичної соціокультурної ситуації розвитку суспільства.

7. Оптимізація навчально-виховного процесу, орієнтованого на досягнення цілей гуманізації освіти, можлива на основі максимального наслідування продуктивних соціокультурних зразків поведінки та діяльності.

8. Організація навчально-виховного процесу повинна сприяти створенню умов для вільного вираження учнями своїх емоцій і почуттів, а також для їх цілеспрямованого розвитку [3, с.153].

І.А. Зязюн гуманістичну спрямованість педагога трактує як: найголовнішу характеристику педагогічної майстерності, показник високого рівня сформованості педагогічної культури. Спрямованість особистості педагога становлять ідеали, інтереси, ціннісні орієнтації. Провідною для педагога є: гуманізація діяльності, гідне самоутвердження, доцільність засобів, врахування потреб вихованців; ставлення до дитини як до найвищої цінності (А. Сущенко) [1, с.15].

А. Кудусова розуміє гуманістичну спрямованість педагога як особистісне утворення, що є інтеграцією знань і уявлень людини про добро, істину, справедливість, необумовлену цінність інших людей, моральні норми суспільства і соціуму; детермінує її емоційно-ціннісну сферу мотивами альтруїзму, співпереживання та співчуття (емпатії), соціальну відповідальність за власні дії; стійко визначає її поведінку і вчинки в ситуаціях морального

вибору шляхом їх співставлення з найвищими загальнолюдськими цінностями і ідеалами; а також є сукупністю інваріантних збудників і способів діяльності, відповідних цим цінностям і ідеалам, що діють незалежно від умов і ситуацій, в яких людина знаходиться [3, с. 154].

Професійна педагогічна спрямованість має бути орієнтованою на особистість. Проте сьогодні в системі вищої педагогічної освіти існує суперечність між переважно знаннєво-педагогічною формою підготовки й особистісним розвитком студентів у процесі навчання.

Шляхи розв'язання цих суперечностей лежать у площині гуманізації освіти. Освіта, побудована на гуманістичних цінностях (сенс життя, цінність освіти, праці, повага до людини, індивідуальності, особистості, розвиток тощо), створює умови для засвоєння їх людиною, яка навчається. Відповідно до гуманістичних уявлень, педагог здійснює рефлексивне керівництво діяльністю студентів, яке базується на настанові, за якою студент є центральною постаттю навчального процесу, його головним учасником (І. Зязюн) [2, с. 29].

Рефлексивне керівництво забезпечується завдяки діалогу, ціннісно-смісловій комунікації, центрації на особистості учня. Гуманістичну педагогічну взаємодію забезпечує: стимулювання суб'єктних якостей студента, зокрема здатності до самонавчання і самовиховання, орієнтування на різні аспекти діалогу (Г. Балл) [1, с. 14].

Формування гуманістичної спрямованості майбутнього педагога забезпечується завдяки актуалізації у студентів потреби в розвитку цієї якості, включенням їх в активну пізнавальну діяльність з оволодіння знаннями про сутність педагогічної гуманності, її значущість і формуванню на цій основі гуманних почуттів, поглядів, переконань; практичним формуванням умінь, навичок і звичок гуманної поведінки; зміцненням вольових зусиль, пов'язаним з дотриманням відповідних норм поведінки [3, с. 155].

Розвиток гуманістичної спрямованості майбутнього педагога здійснюється впродовж кількох етапів навчання (пропедевтичного, підготовчого, етапу оволодіння спеціальністю).

Пропедевтичний етап передбачає, що студенти ознайомлюються з історією виникнення гуманістичних ідей, авторськими підходами філософів, психологів, педагогів до проблеми гуманізму, з роллю особистості педагога в гуманізації освіти, завдяки чому й усвідомлюють сутність педагогічного гуманізму. В результаті у студентів укріплюється бажання стати педагогом, розвиваються гуманістичні цінності.

Упродовж підготовчого етапу на практичних заняттях з психолого-педагогічних дисциплін відбувається формування фасилітаційної компетентності студентів, що передбачає сформованість здатностей: забезпечувати позиції рівноправ'я; здійснювати діалогічну взаємодію з партнерами по спілкуванню; навички відповідальної діяльності в ситуації свободи. Набуває розвитку позитивне ставлення до самого себе й інших людей, розвивається педагогічний оптимізм.

На етапі оволодіння спеціальністю у процесі розв'язання професійних завдань студенти усвідомлюють сутність педагогічної професії (підтримка, допомога дітям в їх вихованні і розвитку; формування здатності сприймати іншого як індивіда, що має безумовну цінність, незалежну від його поведінки; усвідомлення значення педагогічного впливу на особистість дитини, відповідальність за нього; усвідомлення власного ставлення до інших людей і прийняття власних почуттів) [3, с. 156].

Під час вивчення дисципліни «Педагогічна майстерність» студенти набувають знань і умінь: орієнтація навчального процесу на особистісні якості, що забезпечують встановлення гуманістичних відносин (альтруїзм, емпатія), поєднання педагогічного контролю за їх розвитком із самоконтролем і самовихованням студентів; широке використання методів роботи, що дають можливість студентам повніше зрозуміти сутність гуманістичних відносин, отримати досвід розв'язання педагогічних проблем, виходячи з принципів гуманізму (моделювання педагогічних ситуацій, тренінгові вправи, ділові ігри, дискусії, вирішення проблемних задач).

Викладачі моделюють гуманістичне навчальне середовище, яке б забезпечувало розвиток гуманістичної спрямованості майбутнього педагога, застосовують активні та інтерактивні методи навчання: робота в мікрогрупах, дискусії, кейс-метод, «мозковий штурм», «акваріум», драматизація, ігрові вправи, тренінг тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що гуманні відносини у системі «викладач-студент», застосування практико-орієнтованих завдань, активних та інтерактивних методів навчання забезпечують необхідні здатності майбутніх педагогів: будувати з дитиною партнерські стосунки; стимулювати цікавість та підтримувати пізнавальний інтерес, ідеї та творчі замисли дітей; розвивати їх індивідуальність, враховувати інтереси; ставитися до дітей без упереджених оцінок, на рівні особистісного ставлення; будувати відкриті, емоційно насичені відносини, створювати психологічно безпечну атмосферу на занятті; підтримувати живий інтерес, цікавість дітей до світу, який їх оточує; сприяти розвитку особистості дитини.

Таким чином, розвитку гуманістичної спрямованості майбутніх педагогів навчання сприяють: гуманізація процесу підготовки, практико-орієнтоване навчання на заняттях з педагогічних дисциплін, вивчення провідного педагогічного досвіду, використання інноваційних методів навчання.

Список використаних джерел

1. Адоньєв Є. О. Традиційна та гуманістична парадигми освіти в антропологічному вимірі / Є. О. Адоньєв // Постметодика. – 2002. – № 7-8. – С. 12-15.
2. Берулава М.П. Принципы гуманизации образования / М. П. Берулава // Инновации в образовании. – 2001. – № 5. – С. 18-36.

3. Добридень А. Гуманістична спрямованість та педагогічна культура сучасного вчителя / А. Добридень // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – №4 (Ч. 2), 2011. – С. 151-158.

УДК 37.041

Молнар Тетяна Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри теорії та методики початкової освіти,
Рябець Діана Василівна,
магістр спеціальності «Початкова освіта»,
Мукачівський державний університет

СТРУКТУРА ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Необхідність оволодіння майбутнім учителем початкових класів дослідницькими знаннями і вміннями обумовлена характером професійної діяльності педагога як у закладах загальної середньої освіти, так і в системі вищої освіти, адже рівень готовності випускника до дослідницької діяльності визначає його конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг.

Методологічні основи проблеми, що розглядається, знайшли висвітлення в працях Ю.Бабанського, С.Гончаренка, В.Загвязінського, В.Зінченка та ін. Зокрема, удосконаленню системи підготовки майбутніх учителів початкових класів присвячують свої роботи А.Коломієць, О.Митник, О.Савченко та ін. Л.Коржовою висвітлено педагогічні умови підготовки студентів до проведення педагогічних досліджень. В.Сотник розглядає різні аспекти організації самостійної дослідницької діяльності майбутніх фахівців. Формування професійної компетентності фахівця розглядалось у роботах Є.Барбіної, О.Заболотської, Л.Коваль, Л.Петухової та ін.

Загальна структура категорії «дослідницька компетентність» є результатом інтеграції наукових доробок як вітчизняних, так і зарубіжних учених.

Сьогодні в умовах модернізації освіти як ніколи необхідний фахівець, здатний до самостійного, активного і нестандартного вирішення професійних і дослідницьких завдань. Подібний підхід до характеру підготовки майбутнього вчителя орієнтує дослідників на виявлення і стимулювання такої інтеграційної характеристики, як *готовність до дослідницької діяльності*, яка могла б служити показником професійного становлення та розвитку, характеризувати прагнення особистості до активної, творчої та ініціативної дослідницької діяльності.

Л. Коржова під поняттям «готовність студентів до проведення наукових досліджень» розуміє інтегральне особистісне новоутворення, яке охоплює стійке прагнення до творчого наукового пошуку в галузі освіти, наявність спеціальних знань і вмінь, а також комплекс індивідуально-психологічних і характерологічних особливостей, які забезпечують високу ефективність

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>